

Олександр ЛІКАРЕНКО[©]

аспірант

(Дніпровський державний університет
внутрішніх справ, м. Дніпро, Україна)

ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ В УКРАЇНСЬКУ ПРАВОЗАСТОСОВНУ ПРАКТИКУ: НАПРЯМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Здійснено аналіз та оцінку імплементації міжнародного досвіду у сфері запобігання та протидії домашньому насильству. Зосереджено увагу на вивченні та порівнянні нормативних та інституційних механізмів, що використовуються у різних країнах із метою боротьби із зазначеним явищем. Розглянуто практичний досвід низки зарубіжних країн, проаналізовано його придатність та ефективність для української системи.

Детально розкрито основні аспекти імплементації міжнародного досвіду у контексті української дійсності, зокрема, управління превентивними програмами, захист прав жертв, підтримка сімейних структур. Звернено увагу на проблеми та перспективи впровадження найкращих практик зарубіжних країн у національну стратегію боротьби з домашнім насильством.

Зроблено акцент на необхідності адаптації міжнародного досвіду з огляду на специфіку української ситуації, а також на важливості системного підходу та співпраці між усіма зацікавленими сторонами для досягнення успішних результатів у протидії домашньому насильству. До найбільш значущих шляхів імплементації позитивних надбань зарубіжного досвіду в українську правозастосовну практику запропоновано віднести: створення розгалуженої мережі притулків, кризових центрів, гарячих ліній за прикладом розвинених країн для забезпечення безпеки та психологічної допомоги жертвам насильства; активне залучення громадських організацій до розробки та реалізації програм протидії насильству, проведення інформаційних кампаній з підвищення обізнаності населення; впровадження корекційних програм для осіб, які вчиняють насильство, з метою зміни їхньої поведінки та попередження рецидивів; внесення змін до законодавства з метою криміналізації психологічного насильства як окремого злочину, адже в багатьох країнах психологічне насильство розглядається як кримінальне правопорушення, тощо.

Ключові слова: жінки, насильство, імплементація, зарубіжний досвід, запобігання, протидія.

Постановка проблеми. В межах інституту сім'ї постійно мають місце негативні прояви, пов'язані із застосуванням насильства до іншої статі, що зумовлює необхідність виявлення та усунення чинників, що детермінують такі прояви та заважають ефективному розвитку країни, суспільства та окремого індивіда.

Домашнє насильство є показником певних негативних тенденцій у суспільстві; масштаби цього явища залежать від особливостей розвитку економічної, соціальної, культурної сфер. Воно є різновидом агресивної поведінки членів сім'ї або близьких людей стосовно одне одного з метою підпорядкування та задоволення кривдником своїх інтересів за рахунок іншої особи. Захист дітей та жінок від жорстокості та запобігання злочинам проти них є надзвичайно важливими, соціально значущими та актуальними завданнями, вирішення яких має міждисциплінарний характер. Міжнародне співтовариство активно працює над протидією насильству в сім'ї, тому вивчення правозастосовної практики та законодавства інших країн, що передбачають відповідальність за насильство, сприяє формулюванню пропозицій щодо удосконалення відповідних норм і правил регулювання [1].

Сьогодні різні прояви домашнього насильства є проблемою не лише для України, але й для більшості країн світу. За даними Організації економічного співробітництва та розвитку, жодне законодавство у світі не забезпечує повний захист від домашнього насильства, і в деяких країнах воно навіть не кваліфікується як злочин. Відсоток жінок, які хоча б раз у житті стикалися з фізичним або сексуальним

наси́льством у родині, варіює від 9,8 % (Швейцарія) до 85 % (Пакистан). Ця проблема особливо актуальна для економічно менш розвинених країн, де жінки частіше схильні вважати таке насильство виправданим [2].

Міжнародні стандарти боротьби з домашнім насильством базуються на глибокому усвідомленні неприпустимості такого насильства, котре порушує права людини. У сучасних дослідженнях цієї проблематики приділено недостатню увагу вивченню позитивного досвіду зарубіжних країн у протидії домашньому насильству. У багатьох країнах світу запобігання домашньому насильству стає одним із пріоритетних напрямів діяльності правоохоронних органів, соціальних працівників, психологів, освітян з огляду на значне поширення цієї проблеми та серйозні соціальні наслідки, до яких вона призводить [2].

Аналіз публікацій, в яких започатковано вирішення цієї проблеми. Вивченню зарубіжного досвіду у сфері протидії домашньому насильству приділено увагу в працях таких учених, як: М. Акімов, А. Галай, В. Галай, Л. Головка, Г. Горбова, О. Коломоєць, В. Муранова, М. Тучак та ін. Проблематиці запобігання та протидії домашньому насильству присвячено чимало наукових праць українських та зарубіжних вчених, в яких досліджувалися як кримінально-правові, так і адміністративно-правові аспекти протидії цьому явищу. Водночас мають місце позитивні приклади зарубіжної практики запобігання і протидії такому виду насильства, котрі доречно вивчати та імплементувати в українську правозастосовну практику.

Отже, недостатність розробок на теоретичному рівні та наявність практичних правових проблем вказують на необхідність вивчення передового досвіду інших країн задля імплементатії його корисних досягнень у практику запобігання та протидії домашньому насильству в Україні, що й є **метою** представленого дослідження.

Виклад основного матеріалу. Донедавна українці розглядали домашнє насильство як використання фізичної сили, але у країнах Європи ця проблема охоплює, крім фізичного, також сексуальне, психологічне, емоційне і економічне насильство. Кожен із цих видів насильства, які часто мають складний характер, передбачає різні види покарання – від адміністративного до кримінального. Міжнародні стандарти боротьби з домашнім насильством засновані на глибокому усвідомленні неприпустимості такого насильства, що є серйозним порушенням прав людини. Один із найважливіших міжнародних правових документів у цій сфері є Модельний закон про домашнє насильство, що був прийнятий 02 лютого 1996 р. Комісією ООН з прав людини. Цей закон визначає насильство у сім'ї щодо жінок, чітко описуючи насильницькі дії та зобов'язуючи поліцію реагувати на будь-яке звернення щодо таких проявів та надавати захист постраждалій особі. У законі також чітко визначено порядок дій поліції у випадках виявлення насильства [3].

Схожість законодавчих норм, що регулюють запобігання та протидію домашньому насильству в країнах Європи, виникає не лише з бажання реалізувати положення Стамбульської конвенції, а і з огляду на спільні соціальні цінності, такі як здоров'я та життя особи, спокій та благополуччя родини тощо. Досвід Європи має велике значення для вивчення та аналізу в нашій країні з метою уникнення можливих помилок і впровадження корисних практик у сфері подолання домашнього насильства в Україні [4].

Зазначимо, що обов'язковий арешт у випадках домашнього нападу є широко рекомендованим заходом для вирішення проблеми домашнього насильства в Америці. Однак останні дослідження порушили питання щодо обґрунтованості такої політики. Кримінологи висловлюють різні точки зору на тему, чи слід змінювати політику щодо обов'язкового арешту. Крім того, слід зауважити, що практика обов'язкового арешту як засобу припинення насильства не є універсальною для США; наприклад, у Нью-Йорку не існує обов'язкового арешту [5, с. 383].

Складною залишається практика протидії порушенням у домашній сфері і в Україні. Так, наприклад, лише у 2023 р. правоохоронці відкрили 3622 кримінальні провадження за статтею про домашнє насильство. У 2022 р. було зареєстровано 2080 проваджень щодо домашнього насильства. У 2021 р. було зареєстровано 3334 такі провадження. Окрім цього, торік правоохоронці виявили понад дві тисячі людей (2053), які скоювали домашнє насильство. У попередні роки було виявлено менше громадян України, які вчиняли подібні кримінальні правопорушення, зокрема, у 2022 р. – 1116, а у 2021 р. – 1870. При цьому у більшості випадків домашнє насильство скоювали чоловіки [6].

У ст. 3 Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами (Стамбульська конвенція) домашнє насильство визначається як будь-які дії фізичного, сексуального, психологічного або економічного насильства, що відбуваються в родинному оточенні чи в межах спільного проживання або між колишніми чи поточними партнерами, незалежно від того, чи проживає винуватець у тому самому місці, що й жертва, чи ні [7].

Щодо обмежувальних або захисних приписів важливо відзначити, що в п. 268 Пояснювальної записки до Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами зазначено, що національне законодавство окремих країн може передбачати одночасне використання обмежувальних і захисних приписів. Такий обмежувальний або захисний припис є доповненням до короткострокового термінового заборонного припису. Важливо зазначити, що різноманітність заходів, що охоплюють ці приписи, означає, що вони можуть мати різні назви: обмежувальний припис, заборонний припис, постанова про виселення, захисний припис або судовий наказ. Незважаючи на такі різниці в найменуваннях, їхня основна мета полягає у запобіганні насильству та захисті жертв [8].

В Іспанії порядок захисту жертв домашнього насильства визначено Законом 27/2003 від 31 липня 2003 р. Цей закон встановлює процедуру отримання наказу про захист жертв домашнього насильства і об'єднує різні інструменти захисту жертв цих злочинів і проступків. Згідно із зазначеним законом жертви домашнього насильства можуть отримати статус щодо всебічного захисту шляхом швидкої та простої судової процедури, котра передбачає цивільні, кримінальні та соціальні заходи і соціальний захист («Ley 27/2003»). Заяву про надання захисного наказу заповнюють за спеціальною формою на формулярі «Violencia doméstica». За статистичними даними, протягом 2018 р. в Іспанії було подано 39 176 заяв (клопотань) про видачу захисного наказу [9].

У Франції клопотання щодо захисного обмежувального припису або наказу подаються до суддів сімейного суду. Заяву про отримання захисного обмежувального припису або наказу подають на спеціальному формулярі 15458*05 («Requête au juge»), що містить загальну та специфічну інформацію, зокрема про осіб, які беруть участь у домашньому конфлікті, сімейний стан та обмежувальні або заборонні заходи, котрі заявник вважає за необхідні, зокрема: заборона відповідачу зустрічатися чи брати участь у будь-яких стосунках із заявником чи іншими особами, яких вказав позивач, а також заборона відповідачу відвідувати певні місця, де зазвичай перебуває заявник, або надання відповідачу медичної, соціальної чи психологічної допомоги, а також інші заходи, визначені ст. 515-11 Цивільного кодексу Франції. Кількість поданих клопотань про захисні накази до суддів сімейних справ у Франції зростала з 2010 р.: 2010 р. – 54 запити; 2011 р. – 1660; 2012 р. – 2021; 2013 р. – 2239; 2014 р. – 2593; 2015 р. – 2962; 2016 р. – 3102; 2017 р. – 3138; 2018 р. – 3332; 2019 р. – 4145 [10].

Запобігання домашньому насильству за допомогою спеціальних електронних браслетів є новаторським правовим інструментом. Наприклад, у Франції в Декреті № 2020-1161 від 23 вересня 2020 р. встановлено організаційно-правові основи впровадження мобільного електронного пристрою у випадках, передбачених законодавством, для забезпечення та контролювання дотримання заборони наближення на відстань, визначену судом [11].

Щодо програм корекції для кривдників і осіб, схильних до домашнього насильства, а також для потерпілих осіб варто відзначити, що ці програми поділяються на добровільні й обов'язкові, що можуть бути розділені або об'єднані, залежно від культурних особливостей суспільства, взаємозалежних факторів та інших чинників, при цьому вони розробляються окремо для чоловіків і жінок [12].

Ще одним важливим елементом системи запобігання та протидії домашньому насильству є організація та функціонування притулків для тих, хто постраждав від насильства в сім'ї або знаходиться під загрозою насильства. Ці притулки зазвичай створюються місцевими органами влади, але можуть бути ініційовані громадськими організаціями, міжнародними організаціями, приватними особами, підприємствами відповідно до законодавства кожної конкретної країни. Послуги притулків можуть бути надані як за плату, так і безкоштовно. Наприклад, у Канаді будинки допомоги для жінок, які постраждали від домашнього насильства, пропонують безкоштовні та конфіденційні послуги цілодобово, а також забезпечують доступ до послуг перекладачів, охоплюючи 41 мову, мають спеціалізоване обладнання для жінок із проблемами слуху. Також слід

зазначити, що перший німецький притулок для жінок, що був відкритий у Берліні у 1976 р., був ініціативою Федерального міністерства сімейних справ, літніх людей, жінок і молоді. У наступні роки в Німеччині було створено понад 400 притулків для жінок [13, с. 145–154].

Аналізуючи зарубіжний досвід у запобіганні та протидії домашньому насильству, доцільно звернути увагу на інноваційний механізм, яким є Схема розкриття інформації про домашнє насильство, що діє у Великій Британії. Ця схема, відома також як «Закон Клер», встановлює порядок надання інформації про особу, яка в минулому була жертвою домашнього насильства. Названий на честь Клер Вуд, цей закон став відповіддю на трагічну історію Клер, яка познайомилася зі своїм майбутнім партнером через соціальну мережу і потім стала жертвою жорстокого насильства, що призвело до її смерті. Важливо підкреслити, що Схема розкриття інформації про домашнє насильство, що діє в Англії та Уельсі (відома як «Схема»), розроблена для потенційних жертв домашнього насильства, які мають «право запитувати» або «право знати» про історію насильства від свого партнера [14].

Вироблення ефективної системи запобігання та протидії домашньому насильству передбачає не лише розробку, а і впровадження державних цільових програм, що відображають визначений політико-правовий курс країни щодо цієї проблеми. Наприклад, у Канаді прийнятий План спеціальних заходів щодо запобігання високоризиковим ситуаціям домашнього насильства та забезпечення безпеки жертв на період із 2020 до 2025 рр. У Республіці Таджикистан реалізована Державна програма з попередження насильства в сім'ї на період із 2014 до 2023 рр., що спрямована на забезпечення рівності прав чоловіків і жінок у вирішенні сімейних питань незалежно від різниць у національності, расі, статі, мові, релігійних та політичних переконаннях, соціальному статусі, освіті чи майновому стані; захисту материнства; турботи про виховання дітей і захисту їхніх прав; збереження принципів моногамії; добровільності шлюбу та його розірвання; взаємної відповідальності з питань майна, духовності та взаємної підтримки членів сім'ї [15].

Концепція сімейної та гендерної політики в Республіці Казахстан, що була прийнята у 2016 р. з орієнтацією на період до 2030 р., спрямована на виконання заходів щодо підтримки сімейного інституту. Натомість в Іспанії вже у 1998 р. був розроблений перший План дій проти домашнього насильства. Становлення системи боротьби з домашнім насильством у світі та в окремій країні є результатом впливу різних чинників, таких як економічні, політичні, культурні особливості, а також вибору конкретних механізмів державного впливу, що обрані для цього напрямку [16].

«Гендерно зумовлене насильство» («genderbased violence») – це насильство, що вчиняється стосовно осіб через їхню стать або стосується переважно осіб певної статі. Це крайній вияв дискримінації за ознакою статі, жертвами якого найчастіше стають жінки. Таке визначення подає організація «Ла Страда – Україна». Загалом вчені виділяють такі види гендерно зумовленого насильства: фізичне насильство; психологічне насильство; сексуальне насильство; економічне насильство; домашнє насильство; переслідування; зґвалтування; сексуальні домагання; каліцтво жіночих геніталій; примусову стерилізацію; примусовий аборт; примусовий шлюб; злочини в ім'я так званої честі; насильство в інституційному середовищі; насильство у воєнних, конфліктних та постконфліктних ситуаціях; торгівлю людьми; гендерну дискримінацію [17].

Усвідомлення значущості та масштабності проблеми насильства проти жінок відбувалося поступово та не так швидко, як мало б відбуватися. Лише у XX ст. були здійснені перші кроки щодо протидії цьому явищу: у 1993 р. прийнято Декларацію ООН про викорінення насильства щодо жінок. У цьому документі Організації Об'єднаних Націй було використане поняття «насильство проти жінок». У документі міститься таке визначення: «Насильство проти жінок – це будь-який акт гендерного насильства, що призводить або може призвести до фізичної, сексуальної чи психічної шкоди або страждання жінок, включно з погрозами таких дій, примусом або свавільним позбавленням свободи як у суспільному, так і в особистому житті» [18].

На сьогодні 37 держав – членів Ради Європи ратифікували Стамбульську конвенцію. Верховна Рада України після 11 років протистоянь ратифікувала вказану конвенцію, таким чином, держава взяла на себе зобов'язання забезпечити механізми захисту від гендерно зумовленого насильства та співпрацювати в цьому напрямі з міжнародною спільнотою; державна політика передбачає належний збір статистичних

даних та проведення систематичних досліджень у сфері насильства щодо жінок. Стамбульська конвенція наголошує на запровадженні в освітній процес предметів із питань рівноправності та спростування гендерних стереотипів, позакласних занять на тему рівності чоловіків і жінок, протидії домашньому насильству тощо [7].

Дослідження рівня домашнього насильства у різних країнах засвідчує, що таке насильство може призвести до серйозних наслідків, як-от: загроза життю та здоров'ю; завдання психологічної травми, що в подальшому може негативно вплинути на сімейне життя постраждалих осіб. Особливо серйозні наслідки може мати вплив на особистість дитини, яка стала свідком або жертвою насильства.

Висновки. Таким чином, різноманітні форми та методи соціально-правового впливу на сферу запобігання та протидії домашньому насильству виявляються у взаємодії різних компонентів державного механізму, що передбачає також імплементацію міжнародних стандартів у внутрішнє законодавство країн світу. Проведений аналіз зарубіжного досвіду запобігання та протидії домашньому насильству свідчить про можливість імплементації його позитивних надбань в українській правозастосовній практиці, насамперед шляхом: 1) створення розгалуженої мережі притулків, кризових центрів, гарячих ліній за прикладом розвинених країн для забезпечення безпеки та психологічної допомоги жертвам насильства; 2) впровадження освітніх курсів, тренінгів для представників різних професій (поліцейські, соціальні працівники, медики) з питань виявлення, реагування та попередження домашнього насильства; 3) активного залучення громадських організацій до розробки та реалізації програм протидії насильству, проведення інформаційних кампаній із підвищення обізнаності населення; 4) впровадження корекційних програм для осіб, які вчиняють насильство, з метою зміни їхньої поведінки та попередження рецидивів; 5) уніфікації методик збору даних про випадки насильства для вивчення масштабів проблеми та ефективності заходів протидії; 6) внесення змін до законодавства з метою криміналізації психологічного насильства як окремого злочину, адже в багатьох країнах психологічне насильство розглядається як кримінальне правопорушення; 7) запровадження обов'язкових програм реабілітації для кривдників (за прикладом США, Великої Британії та інших країн); 8) створення єдиної інформаційно-аналітичної бази даних про випадки домашнього насильства для належного відстеження та моніторингу ситуації, як це практикується в низці європейських країн; 9) налагодження тісної міжвідомчої взаємодії з чітким розподілом обов'язків між поліцією, соціальними службами, медиками, громадськими організаціями на кшталт британської моделі комплексного захисту постраждалих.

Список використаних джерел

1. Собко Г. М., Пацалова О. О. Досвід європейських країн у сфері протидії домашньому насильству. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2019. Вип. 1. Т. 2. С. 184–187.
2. Барко В. В. Напрями та засоби протидії домашньому насильству (за результатами вивчення зарубіжного досвіду). *Захист дитини від насильства та жорстокого поводження: сучасні виклики : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф.* (м. Київ, 3 черв. 2021 р.). Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2021. С. 18–23. URL : <https://www.naiiu.kiev.ua/images/news/img/2021/06/pr11.pdf#page=19>.
3. United Nations Model Legislation. *The Advocates for Human Rights*. URL : http://www.stopvaw.org/united_nations_model_legislation.
4. Гестер М., Ліллі С.-Д. Програми для кривдників, винних у вчиненні домашнього та сексуального насильства: стаття 16 Стамбульської конвенції. Серія документів, які стосуються Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами. 44 с. URL : <https://tm.coe.int/16804709a3>.
5. Гурковська К. А. Протидія домашньому насильству: міжнародний досвід. *Альманах міжнародного права*. 2020. № 24. С. 97–104.
6. Статистика 2023 року: українська поліція розпочала 3622 кримінальні провадження за фактами домашнього насильства. *Antiraid*. URL : https://antiraid.com.ua/news/statystyka-2023-roku-ukrainska-politsiia-rozpochala-3622-kryminalni-provazhennia-za-faktamy-domashnoho-nasylstva/?doing_wp_cron=1717015143.0792410373687744140625.
7. Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами від 11.05.2011. Ратифікована Законом України від 20.06.2022. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001-11.
8. Пояснювальна записка до проекту розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції Державної соціальної програми запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі на період до 2023 року». URL :

<https://www.msp.gov.ua/projects/adds/321-1525782527.doc>.

9. Сучасний стан та перспективи розвитку системи запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі в умовах глобальних викликів сьогодення : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 08 лип. 2022 р.). Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2022.

10. Гороховська О. В. Європейський досвід у боротьбі з домашнім насильством. *Організаційно-правові засади запобігання домашньому насильству: реалії та перспективи : матеріали круглого столу* (м. Запоріжжя, 31 трав. 2019 р.). Запоріжжя : КПУ, 2019. С. 43–46.

11. Галай А. О., Галай В. О., Головка Л. О., Муранова В. В. Міжнародний досвід попередження та протидії домашньому насильству : монографія. Київ: КНТ, 2014. 160 с.

12. Зінсу О. І. Міжнародно-правові стандарти та зарубіжний досвід у сфері запобігання, протидії домашньому насильству. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2021. № 1 (118). С. 31–40.

13. Запорожець А. А. Криміналізація домашнього насильства – новела кримінального законодавства України. *Вісник кримінального судочинства*. 2018. № 1. С. 148–154.

14. Гендерна рівність та відповідь на домашнє насильство в приватному секторі в Україні: заклик до дій. *UNFPA*. URL : <https://ukraine.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/ГЕНДЕРНА%20РІВНІСТЬ%20%20%281%29.pdf>.

15. Конуни Чумхурии Тоҷикистон дар бораи пешгирии зӯрварӣ дар оила. *Маркази миллии қонунгузори назди Президенти Чумхурии Тоҷикистон*. URL : <https://mmk.tj/node/612/contacts>.

16. Про профілактику побутового насилля : Закон Республіки Казахстан від 4 грудня 2009 р. № 214-IV. URL: http://adilet.zan.kz/rus/docs/Z090000214_z090214.htm.

17. Гендерно зумовлене насильство. *Ла-Страда Україна. Facebook*. URL : <https://www.facebook.com/lastradaukraine/posts/1997840736959667/>.

18. Declaration on the Elimination of Violence against Women. Proclaimed by General Assembly resolution 48/104 of 20 December 1993. *United Nations*. URL : https://www.un.org/en/genocideprevention/documents/atrocities-crimes/Doc.21_declaration%20elimination%20vaw.pdf.

Надійшла до редакції 28.05.2024

Прийнято до опублікування 06.06.2024

References

1. Sobko, H. M., Patsalova, O. O. (2019) Dosvid yevropeiskykh krain u sferi protydii domashnomu nasylstvu [Experience of European countries in the field of combating domestic violence]. *Naukovyi visnyk publichnoho ta pryvatnoho prava*. Vyp. 1. T. 2, pp. 184–187. [in Ukr.].

2. Barko, V. V. (2021) Napriamy ta zasoby protydii domashnomu nasylstvu (za rezultatamy vyvchennia zarubizhnoho dosvidu) [Directions and means of combating domestic violence (based on the results of studying foreign experience)]. *Zakhyst dytyny vid nasylstva ta zhorstokoho povodzhennia: suchasni vyklyky : materialy Mizhnar. nauk.-prakt. konf.* (m. Kyiv, 3 cherv. 2021 r.). Kyiv : Nats. akad. vnutr. sprav, pp. 18–23. URL : <https://www.naiu.kiev.ua/images/news/img/2021/06/pr11.pdf#page=19>. [in Ukr.].

3. United Nations Model Legislation. *The Advocates for Human Rights*. URL : http://www.stopvaw.org/united_nations_model_legislation.

4. Hester, M., Lilli, S.-D. Prohramy dlia kryvdnykiv, vynykh u vchynenni domashnoho ta seksualnoho nasylstva: stattia 16 Stambul'skoi konventsii [Programs for domestic and sexual violence offenders: Article 16 of the Istanbul Convention]. *Seriia dokumentiv, yaki stosuiutsia Konventsii Rady Yevropy pro zapobihannia nasylstvu stosovno zhinok i domashnomu nasylstvu ta borotbu z tsymy yavyshchamy*. 44 p. URL : <https://rm.coe.int/16804709a3>. [in Ukr.].

5. Hurkovska, K. A. (2020) Protydiia domashnomu nasylstvu: mizhnarodnyi dosvid [Combating domestic violence: international experience]. *Almanakh mizhnarodnoho prava*. № 24, pp. 97–104. [in Ukr.].

6. Statystyka 2023 roku: ukrainska politsiia rozpochala 3622 kryminalni provadzhenia za faktamy domashnoho nasylstva [Statistics of 2023: Ukrainian police initiated 3,622 criminal proceedings for domestic violence]. *Antiraid*. URL : https://antiraid.com.ua/news/statystyka-2023-roku-ukrainska-politsiia-rozpochala-3622-kryminalni-provadhennia-za-faktamy-domashnoho-nasylstva/?doing_wp_cron=1717015143.0792410373687744140625. [in Ukr.].

7. Konventsiiia Rady Yevropy pro zapobihannia nasylstvu stosovno zhinok i domashnomu nasylstvu ta borotbu iz tsymy yavyshchamy [Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence] vid 11.05.2011. Ratyfikovana Zakonom Ukrainy vid 20.06.2022. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001-11. [in Ukr.].

8. Poiasniuvalna zapyska do proektu rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy «Pro skhvalennia Kontseptsii Derzhavnoi sotsialnoi prohramy zapobihannia ta protydii domashnomu nasylstvu ta nasylstvu za oznakoiu staty na period do 2023 roku». URL : <https://www.msp.gov.ua/projects/adds/321-1525782527.doc>.

9. *Suchasnyi stan ta perspektyvy rozvytku systemy zapobihannia ta protydii domashnomu*

nasyilstvu ta nasyilstvu za oznakoiu stati v umovakh hlobalnykh vyklykiv sohodennia : materialy Mizhnar. nauk.-prakt. konf. (m. Odesa, 08 lyp. 2022 r.). Odesa : Vydavnychiy dim «Helvetyka», 2022, pp. [in Ukr.].

10. Horokhovska, O. V. (2019) Yevropeiskiy dosvid u borotbi z domashnim nasyilstvom [European experience in combating domestic violence]. *Orhanizatsiino-pravovi zasady zapobihannia domashnomu nasyilstvu: realii ta perspektyvy : materialy kruhloho stolu* (m. Zaporizhzhia, 31 trav. 2019 r.). Zaporizhzhia : KPU, pp. 43–46. [in Ukr.].

11. Halai, A. O., Halai, V. O., Holovko, L. O., Muranova, V. V. (2014) Mizhnarodnyi dosvid poperedzhennia ta protydii domashnomu nasyilstvu [International experience of preventing and combating domestic violence] : monohrafiia. Kyiv : KNT. 160 p. [in Ukr.].

12. Zinsu, O. I. (2021) Mizhnarodno-pravovi standarty ta zarubizhnyi dosvid u sferi zapobihannia, protydii domashnomu nasyilstvu [International legal standards and foreign experience in the field of preventing and combating domestic violence]. *Naukovyi visnyk Natsionalnoi akademii vnutrishnikh sprav*. № 1 (118), pp. 31–40. [in Ukr.].

13. Zaporozhets, A. A. (2018) Kryminalizatsiia domashnoho nasyilstva – novela kryminalnoho zakonodavstva Ukrainy [Criminalization of domestic violence is an amendment to the criminal legislation of Ukraine]. *Visnyk kryminalnoho sudochynstva*. № 1, pp. 148–154. [in Ukr.].

14. Henderna rivnist ta vidpovid na domashnie nasyilstvo v pryvatnomu sektori v Ukraini: zaklyk do dii [Gender Equality and the Response to Domestic Violence in the Private Sector in Ukraine: A Call to Action]. *UNFPA*. URL : <https://ukraine.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/HENDERNA%20RIVNIST%20%20%281%29.pdf>. [in Ukr.].

15. Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон дар бораи пешгирии зӯрварӣ дар оила. *Маркази миллии қонунозории назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон*. URL : <https://mmk.tj/node/612/contacts>.

16. Про профілактику побутового насилля : Закон Республіки Казахстан від 4 грудня 2009 р. № 214-IV. URL : http://adilet.zan.kz/rus/docs/Z090000214_z090214.htm.

17. Henderno zumovlene nasyilstvo [Gender-based violence]. *La-Strada Ukraina. Facebook*. URL : <https://www.facebook.com/lastradaukraine/posts/1997840736959667/>. [in Ukr.].

18. Declaration on the Elimination of Violence against Women. Proclaimed by General Assembly resolution 48/104 of 20 December 1993. *United Nations*. URL : https://www.un.org/en/genocideprevention/documents/atrocities-crimes/Doc.21_declaration%20elimination%20vaw.pdf.

ABSTRACT

Oleksandr Likarenko. Implementation of foreign experience in preventing and combating domestic violence in Ukrainian law enforcement practice: directions and perspectives. The article is devoted to the analysis and evaluation of the implementation of international experience in the field of preventing and combating domestic violence. The study focuses on examining and comparing the regulatory and institutional mechanisms used in different countries to combat this problem. The work examines the practical experience of other countries, such as the European Union, Canada, and Spain, and analyzes its suitability and effectiveness for the Ukrainian system.

The article details the main aspects of the implementation of international experience in the context of the Ukrainian reality, in particular, management of preventive programs, protection of victims' rights, and support of family structures. The authors draw attention to the problems and prospects of implementing the best practices of foreign countries into the national strategy for combating domestic violence.

The article's conclusions emphasize the need to adapt and improve international experience taking into account the specifics of the Ukrainian situation, as well as the importance of a systemic approach and cooperation between all interested parties to achieve successful results in combating domestic violence. The most significant ways of implementing the positive acquisitions of foreign experience into Ukrainian law enforcement practice include: creation of an extensive network of shelters, crisis centers, and hotlines following the example of developed countries to ensure security and psychological assistance to victims of violence; active involvement of public organizations in the development and implementation of anti-violence programs, information campaigns to raise public awareness;– implementation of correctional programs for persons who commit violence, with the aim of changing their behavior and preventing relapses; amending legislation to criminalize psychological violence as a separate crime, because in many countries psychological violence is considered a criminal offense, etc.

Keywords: women, violence, implementation, foreign experience, prevention, counteraction.